

**Over skatestoppers en andere
vijandige architectuur**
Hölsgens, S.R.J.J.

Citation
Hölsgens, S. R. J. J. (2023). Over skatestoppers
en andere vijandige architectuur. *De Architect*.
Retrieved from
<https://hdl.handle.net/1887/3714075>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive
license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3714075>

Note: To cite this publication please use the
final published version (if applicable).

Skater in San Francisco. Beeld Shutterstock

Over skatestoppers en andere vijandige architectuur

Sander Hölsgens | Gepubliceerd: 7:00

Skaters horen bij de stad, als gangmakers, als creatievelingen en als steeds belangrijkere doelgroep voor planologen. Maar het is niet al goud wat er blinkt. Skatestoppers - van die uitstulpingen op straatmeubilair om skaters en andere ongewenste mensen te weren - maken vooral zichtbaar dat moderne steden en structurele uitsluiting hand in hand gaan.

Geef cadeau

Delen

Skatestoppers komen in allerlei soorten en maten. Soms zijn ze makkelijk herkenbaar: stekels en haakjes op monumenten en publieke kunstwerken vallen nu eenmaal op. Ik vraag me dan meteen allerlei dingen af: horen ze bij het werk? Mag ik eraan zitten? Zijn de ontwerpers en kunstenaars net zo blij met deze aanhangsels als sommige beleidsmakers en handhavers?

Zo nu en dan zijn skatestoppers subtieler, geraffineerder, enkel herkenbaar voor skaters en landschapsarchitecten. Op trapleuningen bevinden zich bijvoorbeeld geregeld kleine stalen of metalen buities. Weet je niet beter, dan zou je misschien denken dat die bedoeld zijn om wandelaars meer grip en houvast te geven. Maar de eigenlijke reden is een stuk valser: skaters zo ver mogelijk van die leuning vandaan houden.

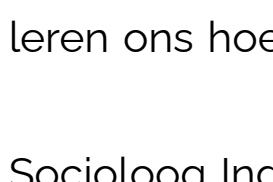
Dergelijke buities maken het bijvoorbeeld onmogelijk om straatmeubilair te gebruiken voor twee van de belangrijkste typen tricks: **slides and grinds**. Oftewel, het is geoorloofd om rustig naar beneden te lopen en de leuning te gebruiken om jezelf te ondersteunen. Maar wil je de architectuur een andere symbolische of praktische betekenis geven, dan kom je al gauw bedrogen uit. Deze buities weerhouden je er namelijk van om ze te gebruiken als skatebaar obstakel, of om er op je billen vanaf te glijden, of er je tas naar beneden te laten zoeven, of iets anders te doen wat afwijkt van de vaak impliciete fatsoensnormen van de stad.

Hillekopplein, Rotterdam, Beeld Rob Brink

Dit soort interventies zijn overigens niet eens per se gericht tegen skaters. Skatestoppers zijn slechts één onderdeel van 'defensieve architectuur', of wat architectuurcritici en onderzoekers als Jessica Annan liever 'vijandige architectuur' noemen. Het doel: ongewenst gedrag weren uit de openbare ruimte. Portieken en vensterbanken zitten bijvoorbeeld vol met stekels en metalen punten, niet eens altijd om skaters te weren, maar ook om poepende vogels weg te houden en te voorkomen dat mensen er te lang verblijven. Een groeiend aantal bankjes bevat dusdanig veel armleuningen dat je er niet kunt liggen, schrijft ook Samuel Peperkamp voor *Vrij Nederland*: er is simpelweg niet genoeg ruimte tussen de ene en de andere leuning.

Bij steeds meer metro-, tram- en busstations zijn reguliere zitplekken zelfs vervangen door leunbankjes. Zulke bankjes zijn misschien comfortabel genoeg om er vijf tot tien minuten op je ritje te wachten, maar ze vallen behoorlijk tegen als je echt even goed moet uitrusten. Ben je minder goed ter been? Een klein wandje om tegen te leunen is dan de maximale ondersteuning die je krijgt.

BEKUK OOK

Gemeente Rotterdam laat 'vijandige architectuur' onderzoeken

In de welkomsthal van Rotterdam Centraal zijn inmiddels alle bankjes verwijderd, volgens *Vers Beton*-journalist Nijel van Schaik om vooral dak- en thuisloze mensen uit deze ruimte te houden. De enige beschikbare bankjes begeven zich op het perron en bij stationscafés. Enigszins comfortabel mogen zitten heeft dus een hoge prijs - dat van de marktwerking. Dus zelfs al wil je je netjes aan alle mogelijke gedragsregels houden, dan nog kom je al gauw in aanraking met architectuur die jou of je medemens buitensluit of zelfs declassceert tot ongewenst.

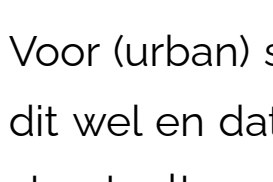
Wel hier, niet daar

Terug naar de skaters. Architectuurhistoricus Iain Borden noemt ze 'kritische burgers'. De reden? Skaters laten zien dat de openbare ruimte veel meer te bieden heeft dan winkelen centra, museumpleinen en ander betaald vermaak. Ze leren ons hoe we de stad ook anders zouden kunnen indelen en ervaren - creatiever, authentieker, rechtvaardiger.

Socioloog Indigo Willing en skatejournalist Anthony Pappalardo gaan nog een stapje verder. In het recent uitgebrachte *Skateboarding, Power and Change* stellen ze dat de skatecultuur voorloopt op het gebied van positieve sociale verandering, van de erkenning en waardering voor niet-mannelijke sporters tot wereldwijde discussies rondom **fysieke en mentale gezondheid**. Ze doen er dus toe, die skaters.

In Nederland is die erkenning er ook. Althans, steeds meer. Gemeente Rotterdam publiceerde in 2020 een lovend rapport over *'urban sports'*. Amsterdam heeft sinds 2023 skatepark Paasheuvelweg, met als doel **'het creëren van een veilige ruimte voor queer personen, meisjes, vrouwen en kinderen'**.

De afgelopen jaren studeerden meerdere studenten af op scripties naar diverse aspecten van de skatecultuur, vaak in studierichtingen als stadssociologie, architectuur en stedenbouwkunde. In juni 2023 organiseerden Architectuur Instituut Rotterdam (AIR) en skate-activist Kim Butter een skatesymposium als onderdeel van de Rotterdam Architectuur Maand. En rondom de Olympische Spelen 2021 in Tokio ontvingen professionele skaters Keet Oldenbeuving, Roos Zwetsloot en Candy Jacobs niets dan lof. Oldenbeuving was zelfs vlaggendrager, samen met routinier Churandy Martina.

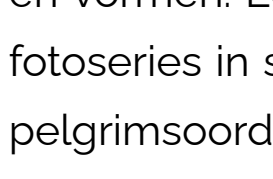

BEKUK OOK

Is een Rotterdams skatemasterplan mogelijk? Top-down beleid botst met bottom-up sport

Als Olympische sport en **baken van emancipatie** is skateboarden misschien relevant voor Nederlandse overheidsorganen, sportorganisaties en fondsverstrekkers, op straat valt daar niet altijd wat van te merken. Skateboarders krijgen vooral erkenning als het iets oplevert dat we in onze samenleving als waardevol en fatsoenlijk zien. Wat ertoe doet zijn de zichtbare prestaties: medailles op internationale wedstrijden, uitgesproken activisme, spectaculaire fotoseries.

Maar op een alledaags niveau ontgen skaters nog altijd te maken met uitsluiting. Skatestoppers staan hier symbool voor: de vijandige aard van dit ontwerp maakt direct zichtbaar en voelbaar dat de stad niet tegenwoordig toegankelijk is voor iedereen. Als de stad al een 'speeltuin' is voor skaters, zoals de recente Skateboard City-tentoonstelling in het Van Eesteren beweert, dan is het toch echt *against all odds*.

BEKUK OOK

Skaters horen bij de stad, maar zijn tot nu toe nooit serieus genomen. Tijd voor verandering!

Skateboarden begeeft zich daarmee in een spagaat. Aan de ene kant is er steeds meer aandacht voor positieve ontwikkelingen, met name als het gaat om emancipatie, sportparticipatie en inclusie. Aan de andere kant is er de gangbare handhaving van skaters op straat. Onderzoekers Adelina Ong en Dani Abulhawa benoemen de voornaamste reden voor deze tweestrijd: skateboarders krijgen - onterecht - eerder het plakkaat 'sport' opgeplakt dan de termen 'kunst' of 'cultuur'.

Voor (urban) sport hebben we vrij duidelijke richtlijnen: wel hier, niet daar. Sport komt ook met duidelijke spelregels: dit wel en dat niet. Maar skateboarden reikt verder dan het skatepark als plek en sport als vorm: het is een straatcultuur die bestaat bij de gratie van de openbare ruimte en moderne architectuur. En daar wringt het, want skatestoppers hebben juist als doel om skaters uit de openbare ruimte te verbannen.

Die stad van ons

Kunst- en architectuurcriticus Ted Barrow laat zien dat skatestoppers soms meer schade aanrichten dan skaters zelf. Voor 's werelds grootste skateboardplatform *Thrasher* maakt hij sinds dit jaar de videoserie *This Old Ledge*. Daarin reist hij af naar plekken in San Francisco die van historisch belang zijn voor de skategeschiedenis.

In de vierde aflevering neemt Barrow de kijker mee naar een aantal blokken beton bij de Embarcadero, een waterfront aan de noordoostkust van Californië. Ze lijken nauwelijks het noemen waard: ze zijn grijs, vuil en in slechte staat. Het enige hoogtepunt? Een strook lichtgevende glazen tegels die door al die blokken heen loopt.

De strook is zo'n vier kilometer lang en breekt met de grauwe modernistische omgeving. Maar, zo zegt Barrow, die verlichting is er allang niet meer. Het zoute zeewater tastte de kabels binnen de kortste keren aan. De groene tegels lichten inmiddels niet meer op, maar zijn nu permanent dof - en het glas vertoont op steeds meer plekken barsten en scheuren. En dus staan er honderden meters aan enigszins mislukte betonnen blokken aan de kade.

Maar ze blijken perfect voor skaters van allerlei niveaus. De blokken zijn vrij glad en hebben verschillende hoogtes en vormen. Een hele generatie aan skaters groeide er op. Anderen, waaronder ikzelf, leerden over Embarcadero via fotoseries in skateijdschriften en montages op videotapes. De modernistische architectuur werd in de jaren nul een pelgrimsoord voor 's werelds bekendste skaters, zondert dat dit tot veel commotie of enorme drukte leidde. Er is aan die vier kilometer aan waterfront namelijk altijd wel een plekje waar je niemand tot last bent.

“Zolang vijandige architectuur ingezet wordt als technische oplossing voor een sociaal vraagstuk, draaien we namelijk om de hete brei heen. De vraag die er echt toe doet is: hoe willen we als samenleving de openbare ruimte inrichten?”

Genoeg beton voor al die skaters, zou je denken. Desondanks besloot de gemeente om skatestoppers te plaatsen, mede omdat - volgens Barrow - architect Stanley Saitowitz zich er boos om maakte.

Later in de aflevering noemt Barrow die skatestoppers trouwens 'pig ears', varkensoren, voor hem een metafoor voor politietoezicht. Hij zegt in de film: 'Die varkensoren' maken korte metten met de intentie van de kunstenaars. Zij hadden het idee om het waterfront van een delicate toevoeging te voorzien... En de toevoeging van deze lelijke, metalen klemmen aan de randen voorkomt niet alleen dat mensen er skaten, maar vestigt ook de aandacht op de *shitiness* van het beton.'

Na die uitspraak wendt de camera zich van de zichtbare klemmen tot een aantal blokken waar ooit skatestoppers op hebben gezeten. Hier zijn die inmiddels verwijderd. Maar dat proces ging niet zonder slag of stoot. Het weghalen van die klemmen resulteerde in schade aan die blokken: je ziet nog precies waar de skatestoppers ooit hebben gezeten. Daar zitten nu gaten en brokstukken. De angst dat skaters het beton zouden vernielen leidde tot een staatsinterventie die tot daadwerkelijke schade heeft geleid.

Het actief weren van skaters is zo gemakkelijk nog niet. Sowieso is het maar de vraag of dat de openbare ruimte goed doet. En altijd gaat er ook iets verloren - qua architectuur, maar ook wat betreft het publieke domein. Zolang vijandige architectuur ingezet wordt als technische oplossing voor een sociaal vraagstuk, draaien we namelijk om de hete brei heen. De vraag die er echt toe doet is: hoe willen we als samenleving de openbare ruimte inrichten? Kan dat misschien ook een tikkeltje minder vijandig? De stad als speelplaats zien is misschien een goede eerste stap.

Lees ook

- Is een Rotterdams skatemasterplan mogelijk? Top-down beleid botst met bottom-up sport
- Skaters horen bij de stad, maar zijn tot nu toe nooit serieus genomen. Tijd voor verandering!
- Gemeente Rotterdam laat 'vijandige architectuur' onderzoeken
- Beeldessay 'Ion'gastvrijheid in de stad'

Lees meer over

ESSAY

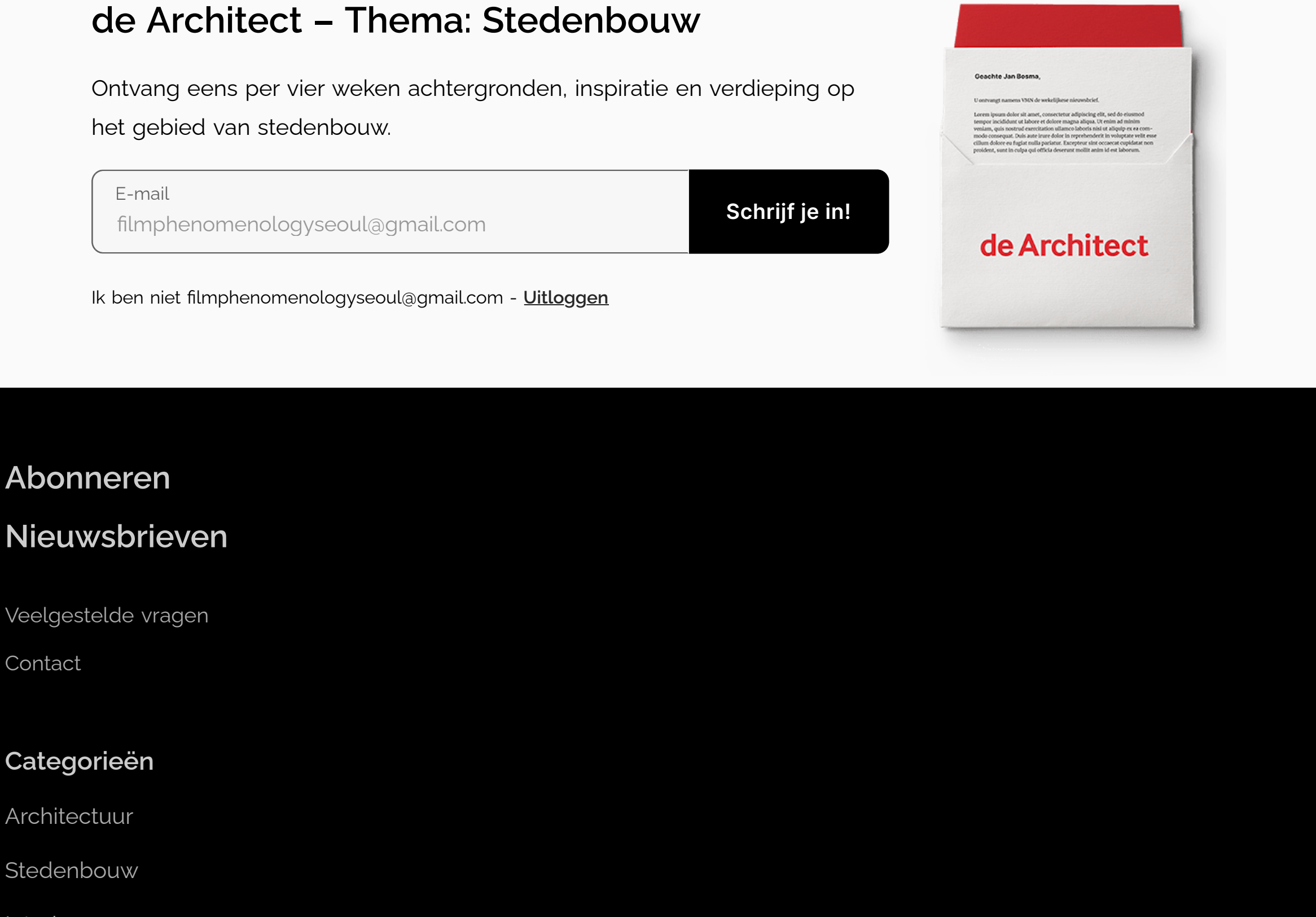
SKATEN

VIJANDIGE ARCHITECTUUR

Sander Hölsgens

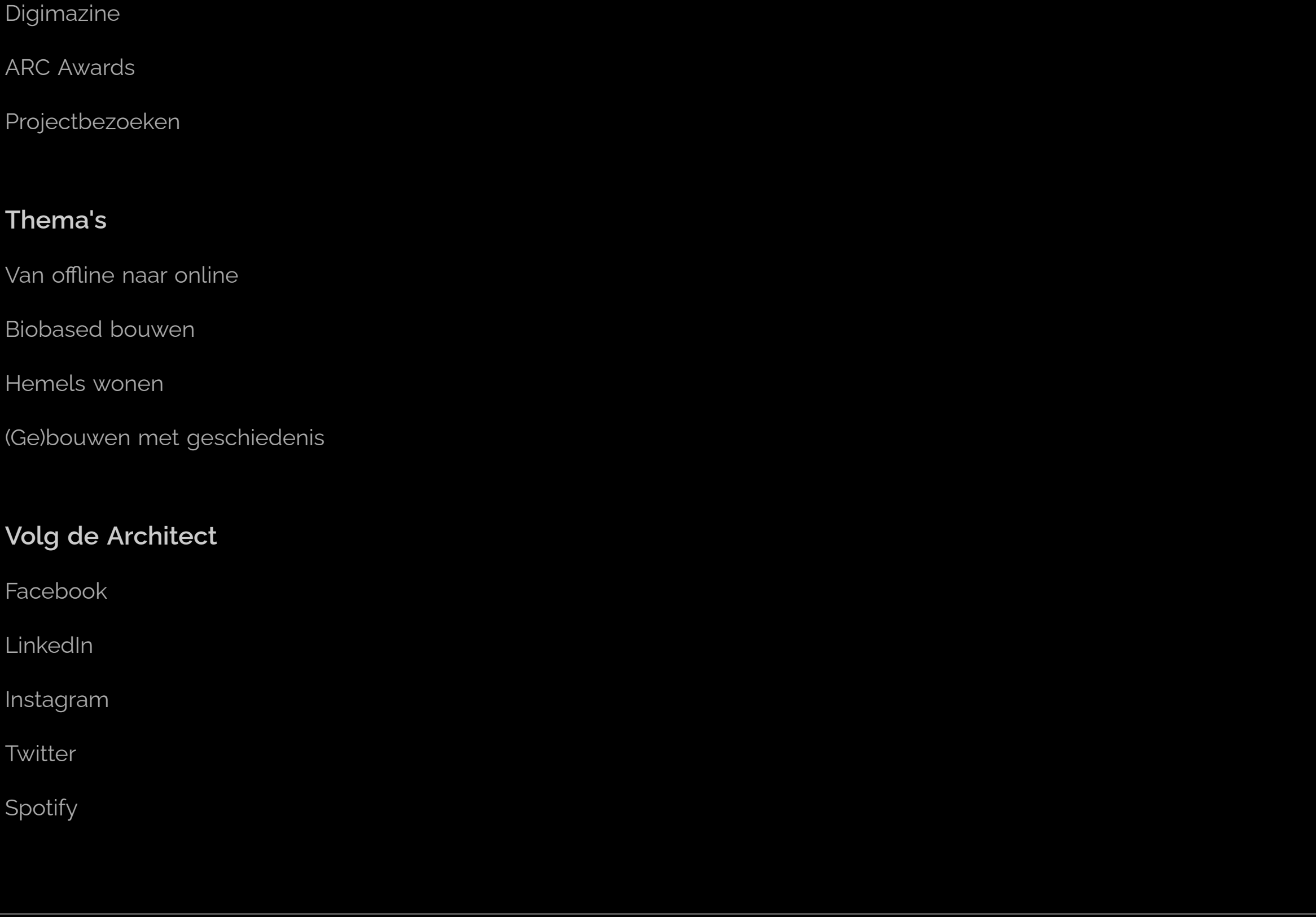
Sander Hölsgens werkt als universitair docent aan de Universiteit Leiden. Hij promoveerde op de skatecultuur en landschapsarchitectuur in Seoul. Als medeoprichter van Pushing Boarders onderzoekt hij sociale vraagstukken binnen skateboarden.

Dit vind je misschien ook interessant

STEDENBOUW

Is een Rotterdams skatemasterplan mogelijk? Top-down beleid botst met...

PARIS

Sombere over verdozing? Parijs maakt er een prettige gemengde...